

N:o 96.

Af herr **E. O. V. Wavrinsky**, om ändring af 7, 11, 12, 28, 32 och 105 §§ regeringsformen samt 38 § riksdagsordningen.

Upprepade gånger hafva sedan 1809 framställningar och förslag om ändringar i regeringsformens §§ 11, 12, 13, 15 och 105 gjorts i Riksdagen. Smärre ändringar hafva också vidtagits, likväl utan att i hufvudsak rubba grunderna för de ursprungliga bestämmelserna.

Med tiden hafva emellertid önskemålen i dessa hänseenden ökats och behovet af revision af dessa §§ blifvit mera känbart.

De föreslagna ändringarna afse att så långt som möjligt likställa behandlingen af de ministeriella målen och i allt väsentligt kommandomålen med behandlingen af andra regeringsärenden och att lägga afgörandet om krig och fred i Riksdagens händer.

Det ömtåliga i frågan är, att härmed synes afses en inskränkning i konungamagten i och för sig, under det att ändamålet är att bereda trygghet åt både regenten och folket genom att Konungen personligen befrias från för landet och folket vådliga anspråk från andra regeringar och att ifrågavarande statsangelägenheter, i många hänseenden de viktigaste af alla regeringsärenden, blifva föremål för den mest mångsidiga öfverläggning, så att Konungens beslut kunna fattas efter den mest mogna pröfning i hvarje fall.

I regeringsformens §§ 7 och 8 stadgas, att hvarje äfven det obetydligaste inrikes ärende skall »inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras», hvarvid minst fyra statsråd skola vara tillstädes och vid behandlingen af mål af synnerlig vikt och omfattning statsrådets *samtliga* ledamöter, der de ej ega laga förfall, under det att Konungen i frågor om

afhandlingar och förbund och alla andra ärenden, som angå rikets förhållande till främmande magter — regeringsformens §§ 11, 12 och 32 — undantagandes beslut om krig och fred, fattar beslut i närvaro af blott utrikesministern och en annan statsrådsledamot samt i kommandomål — regeringsformens § 15 — i närvaro af blott en enda rådgifvare.

Konungens beslut om krig eller fred skall fattas i utomordentligt statsråd, men äfven om statsrådets medlemmar enhälligt afstyrka ett af konungen tillämnadt krig, är Konungen ej förbunden att dervid fästa afseende.

Genom att afgörandet öfver de i hela folkets lif så djupt ingripande frågorna om krig och fred hänskjutes till folkets representanter vunnes en nödig motvigt mot diplomatiens »hemlighet» och »snabbhet» och lades ett helsosamt *ansvar* på nationen, hvilket i vår tid måste vara af så mycket större betydelse, som stora lager af nationen, hvilka förr voro likgiltiga för de allmänna ärendena, nu söka göra sitt inflytande gällande i växande grad på det politiska liksom på det sociala området. I fråga om krig synes till och med det enda rättvisa vara, att en folkomröstning får falla utslaget. Detta är något helt annat än att lemna fritt valt åt en folkstämning, som kanske ännu lätt nog uppblåses af oansvariga agitatorer och en osjelfständig chauvinistisk press, något, hvarpå både små och stora stater gifvit prof. Det är under kriget i öfvervägande grad de djupa lagrens lif och välfärd, det gäller, det är de, som få göra de ojemförligt största offren på fäderneslandets altar i ofredens dagar. Och ändock stå de alla här i fråga »under strecket».

Det har anmärkts, att genom Riksdagens afgörande af dessa angelägenheter skulle för Konungen försvåras afslutandet af fred, hvilket väl icke kan vara fredsvännernas syfte. Men det är klart, att det här ej afses att hindra Konungen att ingå *krigsstillestånd*, endast att vid fredsslutet försäkra nationen om dess inflytande.

1856—1858 års Riksdags konstitutionsutskott föreslog med anledning af farorna för Sveriges inblandning i Krimkriget en ändring af § 12 i regeringsformen. Hvad utskottet säger härvid till stöd för sitt yrkande är i ögonen fallande klart och träffande:

»Betraktar man arten och vigten af de tillfällen, då den vid Konungens beslut bundna ansvarigheten ansetts böra utsträckas till ett större antal af statsrådets ledamöter, eller med andra ord då inhemtandet af deras mening och råd af grundlagen blifvit antaget såsom för Konungen önskvärdt och nödigt, kan man väl möjligen ur äldre förhållanden förklara, men ej finna med grundlagens anda förenligt eller med dess öfriga stadganden följdriktigt sammanhängande, att Konungen enligt 12 § regerings-

formen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magter ingå, sedan han deröfver hört endast statsministern för utrikes ärenden och någon annan tillkallad statsrådsledamot. Om det nemligen å ena sidan visserligen kan inträffa, att Konungen finner nyttigt att ingå i afhandling med en utländsk stat, äfven angående en eller annan fråga af underordnad vikt, lärer väl icke förnekas, att såväl afhandling som förbund med en främmande magt kan vara bestämmande för ett lands icke blott yttre, utan äfven till någon del för dess inre förhållanden under en lång följd af år och således blifva vida mer ingripande i dess öden än till och med ett krig, att icke jemföra detsamma med t. ex. en mindre väsentlig förändring af en redan gällande författning, för hvilkens vidtagande likväl erfordras, att statsrådets samtliga ledamöter, der de icke laga förfall ega, skola vara tillstädes».

Utskottet föreslog följande förändrade lydelse af regeringsformens § 12:

Konungen eger att sluta afhandlingar och förbund med främmande magter, sedan han, enligt föregående 8:de §, deröfver hört statsrådets samtliga ledamöter.

Förslaget förkastades af adeln och presterna.

En jemförelse med andra länders konstitutionella bestämmelser i fråga visa, huru litet Sverige i detta hänseende följt med sin tid.

Att 1809 års lagstiftare trots de sunda allmänna grunder, de uppstälde för regeringsärendenas behandling, gjorde så stora afvikelser med hänsyn till de ministeriella ärendena och kommandomålen, torde väl förklaras af den då fortlevande föreställningen om Konungens främsta egenkap och värdighet af *krigsherre*. Men detta begrepp har undergått en väsentlig förändring under det nu snart tilländalupna århundradet.

Den neutrala ställning, Sverige liksom alla stater af lägre ordning än stormagterna måste sträfva att intaga, gör behovet af hemlighet och snabbhet vid diplomatiska förhandlingar allt mindre viktig och behöflig. Och ingenting kan väl vara mera egnadt att förbinda Konung och folk med hvarandra än känslan af att dela ansvaret för de förbindelser, nationen ikläder sig gent emot eller för främmande magter, om ett sådant steg blefve till nödvärn påkalladt.

De förslag i dessa hänseenden, för hvilka jag vid 1896 års riksdag gjorde mig till närmaste målsman och hvilka afgåfvos af 23 medlemmar af Andra Kammaren, blefvo ej föremål för utskottets granskning. Utskottet ansåg, att de af motionärerna föreslagna grundlagsändringarna skulle väsentligen inverka på det mellan Sverige och Norge bestående unionsförhållandet, och då frågan om dettas fullständiga reglerande vore föremål för utredning

af en, med anledning af 1895 års Riksdags anhållan om åtgärder för revision af de unionella bestämmelserna, af Kongl. Maj:t tillsatt komité, fann utskottet i dessa omständigheter tillräckligt skäl att, utan att ingå i vidare granskning af motionärernas förslag, hemställa, att motionerna ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Då unionskomitén nu slutat sitt värf, finner jag skäl vara att återkomma med mina framställningar, i hopp om att konstitutionsutskottet vill egna desamma all möjlig pröfning. Att invändningar kunna göras, derom är jag fullt visst medveten, jag är sjelf icke blind för sådana.

Men då jag väger invändningarna, jag sjelf kunnat göra, eller hvilka mycket sparsamt framkommit i konstitutionsutskottets utlåtanden i dessa ärenden, finner jag icke tillräcklig anledning att ändra min ståndpunkt.

Såväl år 1893 som år 1896 anfördes såsom skäl för afslag de förändringar i det mellan Sverige och Norge bestående unionsförhållandet, som ett antagande af förslagen skulle hafva till följd.

1893 års konstitutionsutskott fann det, i hvilken riktning en förändring af de bestämmelser, på hvilka detta unionsförhållande är grundadt än skulle gå, för närvarande icke vara lämpligt, att Riksdagen dertill tager initiativ.

Men icke långt derefter tog dock Riksdagen initiativ till en fullständig revision af de unionella bestämmelserna. Så pass genomgripande förändringar i vår regeringsform hafva i detta sammanhang föreslagits som »att Sverige skulle afstå från sin rätt att ensamt sköta de båda rikernas yttre politik och medgifva, att det nuvarande svenska utrikesministerembetet skulle förvandlas till unionelt och kunna beklädas lika väl af en norrman som af en svensk». Om detta förslag enades af unionskomiténs medlemmar ej färre än 11, deribland alla de svenska ombuden. 5 af de svenska och 4 af de norska ombuden förenade sig om utrikesministerstyrelsens organisation på grundvalen af ett — för de diplomatiska ärendenas föredragning — *ministerielt statsråd*, bestående af utrikesministern och lika många, men minst två, statsråd från hvartdera riket och — för konsulatärendena ett *sammansatt statsråd*, bestående af lika många, och minst 3, statsrådsmedlemmar i hvartdera riket.

De två öfriga komitémedlemmarne af majoriteten på 11 yrkade, som sagdt, också på gemensam utrikesförvaltning genom ett *gemensamt statsråd*, som jemte utrikesministern skulle bestå af lika många medlemmar af hvartdera rikets statsråd, om möjligt en statsminister från hvartdera riket.

Till 1893 års konstitutionsutskotts utlåtande har herr Ljungman fogat en reservation, hvori han hemställer om en del reformer i förevarande syfte, och till samma utskotts utlåtande 1896 har herr Elowson reserverat

sig, anseende, att motionärernas hemställan bort i hufvudsak tillstyrkas och konstitutionsutskottet till Riksdagens pröfning framlägga förslag i öfverensstämmelse med en sådan tillstyrkan.

Jag har anfört dessa ändringsförslag, emedan det synt, som de i 1896 års motioner och nu återkommande yrkandena skulle från flera håll upptagits såsom förnärmande, ej värda afseende.

Då jag är lifligt öfvertygad om, att förslagen åtminstone förtjena att bemötas, ja, att de förtjena en omsorgsfull pröfning, som ej utan olägenhet kan uppskjutas, vågar jag återupptaga dem. Vid behandlingen af utskottets utlåtande i dessa punkter år 1896 yttrade en medlem af konstitutionsutskottet i Andra Kammaren: »Utskottet har haft ganska stora svårigheter för att slutligen komma till sitt nära nog enhälliga beslut, och svårigheterna hafva bestått deruti, att det bland ledamöterna från Andra Kammaren fans så många, som verkligen gillade motionärernas förslag». Detta upprigtiga uttalande låter mig hoppas, att konstitutionsutskottet nu, då hänsyn för unionskomitén ej längre inverkar, skall ingå i pröfning af framställningarna och äfven inkomma till Riksdagen med de förslag, hvar till de kunna gifva anledning.

På grund af hvad jag nu anfört och för öfrigt åberopande motivering i sin helhet vid motionen n:o 214 till 1896 års Riksdag, får jag värdsamt föreslå, det Riksdagen ville besluta att till hvilande antaga följande förslag till grundlagsändringar, nemligen att:

§ 11 regeringsformen erhåller lydelsen:

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola af ministern för utrikes ärendena beredas och inför Konungen i statsrådet föredragas.

Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, efter föregående behandling i statsrådet, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena;

§ 12 regeringsformen erhåller lydelsen:

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magt ingå, sedan, enligt 8 §, statsrådet deröfver blifvit hördt, dock att Riksdagens konstitutionella rätt vid aftal med främmande magt förbehålles, der den af detsamma beröres;

§ 7 regeringsformen förändras till:

Alla regeringsärenden skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras;

§ 105 regeringsformen erhåller lydelsen:

Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som uti statsrådet blifvit förda;

ur § 38 riksdagsordningen uteslutas orden: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunde fordras»;

§ 32 regeringsformen upphäfves;

i första punkten af § 28 regeringsformen uteslutas orden »inom riket».

Stockholm den 25 januari 1899.

Edvard Wavrinsky.
